

UNITÁRIUS ÉLET

XXIII. ÉVFOLYAM, 3. SZÁM

SZEPTEMBER

A mi mindennapi kenyerünk

„A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma”.
(Máté 6. 11.)

Őszi hálaadásra készülünk. Szeptember utolsó vasárnapján templomainkban megterítjük az Úrnak asztalát, elhelyezzük azon Jézus életére és halálára való emlékezés szent jegyeit: a kenyeret és a bort; — bensőséges felkészültséggel járulván a szeretet asztalához, hogy magunkhoz vegyük ez áldott jegyeket. Mi unitáriusok, ahogyan mondani szokták teológiai nyelven, az úrvacsorát két szín alatt vesszük. T. i. a kenyérnek és a bornak képében. Számunkra azonban ennek már nincsen olyan értelemben „szentségi” jellege miként az évszázadok folyamán a különböző keresztény ortodox egyházi tanításokban kifejezésre jutott. A kenyeret kenyérnek, a bort bornak tekintjük, és nem a kenyeret és nem a bort tekintjük az úrvacsora elsődleges fontosságú elemeinek, hanem az együtt való emlékezést, az együtt megvallott hitünket és a Jézus szerinti életre való elkötelezettség tényét.

Az eszkimó, aki talán sohasem látott semmiféle formában kenyeret, és sohasem természetett szőlőt a jéghegyeken, bizonyára nem számkivetettje sem az istenországának, sem Jézus terített asztalának csak azért, mert történeti múltjából hiányzik valami, amire a kovásztalan kenyér jelképével kíván emlékezni, vagy a kovászos kenyérnek és az aranyló kehely borának fenséges ízében és valóságában tudja csupán átélteni Isten értünk való szeretetének tényét. Így tehát az eszkimó is élhet a Jézus iránti elkötelezettség jegyében a maga módján és a „maga kenyerével és borával”, megváltó és útmutató Mesterünk életére és halálára emlékezén, — még akkor is, ha történetesen az ő kenye-re egy darab nyershal és az ő bora egy korty kézzel vízzé olvasztott jégdarab. Mindenkinek megvan a „maga kenye-re és bora”. Ezért minden úgynevezett „verbális inspiráció”-tól, vagy betű és szóhúségtől függetlenül a Jézustól tanult imádságunk szövegében mégis fontosságot tulajdonítunk annak, hogy a kenyérrel való vonatkozásban Jézus „a mi mindennapi kenyerünk”-ről szól és bibliafordítóink ehhez a mi szócskához még akkor is ragaszkodtak (a szent szöveg iránti tiszteletből fakadóan?), ha ezt a szövegrészt az imádságnak magyar nyelvünk szépsége és sajátossága alapján így is fordíthatták volna: „mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma”. Ugyanis a magyar nyelv, mint aglutináló nyelv, az ilyen jellegű szövegfordításoknál nélkülözni tudja azt, ami pl. számos idegen nyelvben, miként a német nyelvben nélkülözhetetlen, hogy t. i. valóban oda kell tennie, hogy „unser” täglich Brot gib uns heute! Mi is ragaszkodunk a mi szócskához, mert úgy véljük, hogy jézusi imádságunk szövegében ennek külön hangsúlya és külön szimbolikus értelme van.

Amerikában jártunk. Sok érdekeset láttunk, tapasztaltunk. Erről lapunk más helyén számolunk be. Azonban egy érdekes tapasztalatunk és élményünk ide tartozik. Bajban voltunk a mi mindennapi kenyerünkkel. Nem olyan értelemben persze, hogy nem volt kenyér. Az százféle formában mindenütt jelen volt bőven.

Mindenféle formájú és mindenféle jellegű kenyér volt kapható, csak a mi kenyerünket nem találtuk sehol. Volt hosszú, méteres hosszúságú és csuklónyi vastagságú francia kenyér; volt hófehér és szinte sötét, de nem is édes amerikai kenyér, amelyik olyan volt mint a foszlós kalács színre, de nem olyan volt sem jellegre, sem íze. Amerikai kenyér volt. Volt rituális „zsidó-kenyér”, elegáns csomagolásán héber betűkkel. És volt műanyagba csomagolt német u. n. „Bauern Brot”. Csak a mi kenyerünk nem volt. Az az ízes „se nem szőke, se nem barna”, kézzel dagasztott, sárral tapasztott kemencében sült, igazi, jól szózt, jó ízű, áldott magyar kenyér nem volt sehol! És nagyon hiányzott! Megszokásból? Hiszen lényegében a leírt kenyeret már régen nem eszem itthon sem! A számomra a „kenyerek kenyerét” jelentő kissalymosi, verthéjú, káposztalapiban sült kenyér felejtethetetlen ízét itthon sem találom. Hiszen a mi hazai mindennapi kenyerünk is csupán kenyérgyárban sült „félesége” a leírt magyar kenyérnek, a mi kenyerünknek. — Tehát akkor miben különbözött mégis a többi kenyér a mi mindennapi kenyerünkötől? Abban, hogy még gyári formájában is különbözik az egyes országok kenye-re a másiktól. Valóban nagy különbségek mutatkoznak a magyar, az amerikai, vagy a német Bauern Brot és a rituális zsidó-kenyér között. Elválasztó különbségek? Nem! Semmi esetre sem! Jellegbeli különbségek csupán. Mint ahogyan különböznek kultúrák, a nyelvek, a hagyományok, vagy a hitformák és hitvallások. Amikor tehát a mi mindennapi kenyerünkéről szólunk Jézustól tanult imádságunkban, akkor az emlékezés asztalára helyezett kenyér, vagy bor, mint a mi kenyerünk és a mi borunk csodálatos mélységű és magasztosságú jelképpé és szentté válik, mert kifejezi azt, amit a mi szócska hangsúlyoz, hogy minden embernek, minden családnak, egyháznak és népnek van egy egészen sajátos hivatása itt ezen a földön, amely éppen sajátosságában képviseli az egyetemes emberi és közösségi élet páratlan értékét. Ezzel az értékbeli, tehát kvalitatív sajátossággal tudunk hozzájárulni egy olyan közösségi élet megteremtéséhez, amelyben az emberségesség, mint humanitás; az igazság, mint regulatív erő; szeretet mint köhézió; és a szabadság mint glória van jelen. Minden ember és minden nép, minden szeretetben élő család és hitközösség, mint egyház, hozzájárulhat az élet teljességéhez, ha ezt a „maga kenyerét” helyezi az élet asztalára annak a jézusi emberségnek jegyében, amely pontosan tudja és érti a mi fogalmának jelentőségét a mában! Mert a mi sajátos minőségű kenyerünknek ma kell betöltenie hivatását abban az életben, amelyet a jézusi emberség értelmében, mint isten országának munkásai itt, ezen a földön, akarunk valóra váltani. Az őszi hálaadásban tehát mélyüljön el szavunk, amidőn így imádkozunk: „A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma”!

R. Filep Imre
helyettes püspök

Kocsord ünnepe

Augusztus 31-én, vasárnap délelőtt 10 órakor a kocsordi unitárius templom környéke tele volt emberekkel s így, amikor R. Filep Imre h. püspök, Dr. Ferencz József főgondnok, Bencze Márton egyh. főjegyző és Bajor János debreceni lelkész kiszálltak a megérkezett gépkocsiból szinte már csak az ünneplő sokaság sorait tették teljessé. Szász János lelkész és Jakab Dezső gondnok atyáinkfiai meleg szeretettel fogadták a várt vendégeket, vezették be a parókiára s ismertették a 11 órakor kezdődő ünnepi istentisztelet részletes prog-

1939—
1969

ramját. Mihelyt elhallgattak az ünnepszentelésre hívó harangok, felcsendült a kocsordi hívek magasba szárnyaló éneke, egyházunk Főpásztora és szolgálattevő munkatársai bevonultak a díszbeöltözött templomba. Megkezdődött Kocsord szép ünnepe abból az alkalomból, hogy ebben az esztendőben 30 éves lett az 1939-ben épített, illetve felszentelt temploma. Bibliaolvasást tartott és imádkozott Bencze Márton főjegyző, prédikált R. Filep Imre h. püspök, üdvözlő beszédet mondott Dr. Ferencz József főgondnok és Bajor János debreceni lelkész. Szász János kocsordi lelkész röviden emlékezett a templomépítés hősi korszakára, a virágzó és élő kocsordi unitárius gyülekezet 30 esztendő munkájára. E harminc esztendő alatt a gyülekezet temploma mellé paplakot épített, templompadokat állított, második harangot vásárolt s a mostani ünnepe előtt teljes egészében kimeszelte a parókiát, a templom és a paplak tornácát lefestette, a templom padjait lelakkozta, a templom cintermét és utcai frontját kimeszelte. Megható volt, amint 18 serdülő leány és fiú, virágcsokorral a kezében s egy-egy bibliai igével ajakán és szívében köszöntötte azokat az „öregeket”, akik a templomépítésben részt vettek s most is a templom padjaiban ülnek, lelkesen énekelnek és szívből imádkoznak. Mint ahogy mindannyian szívből imádkoztunk, kérvén a mi egy igaz Istenünket, hogy áldjameg ennek a gyülekezetnek apraját és nagyját olyan lélekkel, amely méltó a maga múltjához, tehát méltó ahhoz, hogy felvilágosult emberként álljon helyt népünk és anyaszentegyházunk jelen hivatásának teljesítésében.

A templomi ünnepség után díszbeleden vettek részt a gyülekezet tagjai. Az elhangzott pohárköszöntők méltatták az ünnep jelentőségét, vázolták a legsürgősebb tennivalókat s ápolták az áldozatosság és az együvértartozás szellemét.

Kocsord szép ünnepe véget ért. Része volt annak a cselekvő unitárius közösségi életnek, amely az ünneplésben és a munkában egyaránt a maga teljesebb emberségének felmutatására törekszik, amiképpen az Úr Jézus mondotta: „Amiképpen én cselekedtem, ti is aképpen cselekedjetek”.

Ferencz József főgondnok honoris causa doktorrá avatása

Ferencz József, egyházunk főgondnoka, ez év május közepétől az IARF júl. 11-én kezdődött bostoni (USA) világkongresszusáig előadásokat tartott a XIX. és XX. század magyar unitárius egyháztörténelme tárgyköréből a chicagói egyetemhez tartozó unitárius teológiai fakultáson, a Meadville Theological School of Lombard College-ban. Ezt követően szolgálatokat végzett Madison, Milwaukee, Chicago, San Francisco, Los Angeles, Boston és Philadelphia unitárius gyülekezeteiben. Meglátogatta a washingtoni All Souls unitárius gyülekezetét, amely most választotta meg a fiatal amerikai lelkész-nemzedék egyik kitűnő néger képviselőjét David Eaton személyében.

A chicagói unitárius teológiai fakultás 1969. június 10-én Ferencz József főgondnokot honoris causa a teológia tudományok doktorává avatta. Az avatást Dr. Malcom Sutherland, a fakultás dékán-elnöke végezte Dr. John Godbey és Dr. Robert Tapp professzorok közreműködésével. Főgondnokunk magas kitüntetését az IARF ülésén is méltatták.

Szeretettel köszöntjük ebből az alkalomból Dr. Ferencz József főgondnok atyáinkfiát.

HÍREK

Őszi hálaadó ünnepünkön, szeptember 28-án, vasárnap, templomainkban ünnepi istentiszteletet tartunk és úrvacsorát osztunk. Az egyházközségek előjáróságai szeretettel kérik híveinket, hogy az Úrasztala megterítéséhez adományalkal hozzájárulni szíveskedjenek.

A füzeggyarmati templom renoválásához hozzáfogtak a hívek László Andor lelkész vezetésével. Lelkes igyekezetük nagy örömmel tölti el mindazoknak szívét, akik lelkükön viselik unitárius anyaszentegyházunk sorsát.

R. Filep Imre h. püspök részt vett a Budapesti Történeti Múzeum „Fővárosunk ezer éve” című kiállítás azon fogadásán, melyet Hantos János, a fővárosi tanács VB-elnökhelyettese adott több egyházi vezető személyiség jelenlétében. A kiállítás, melyen megjelent Prantner József államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, sok érdekes egyházi vonatkozásával, gazdag képet nyújt fővárosunk ezer évről.

Az unitárius gyülekezetek képviselőiben R. Filep Imre h. püspök fejezte ki őszinte részvétüket szept. 10-én a Vietnami Demokratikus Köztársaság budapesti nagykövetségén Ho Si Minh elnök elhunytá alkalmából.

Október 4-re összehívták a VII. magyar békekongresszust, melynek, többek között, legfőbb témája a vietnami amerikai agresszió elleni fokozott küzdelem és az európai biztonság kérdése.

Mikó Imre: A bércre esett fa című, Bölöni Farkas Sándor életregénye megjelent a kolozsvári nyomdában a bukaresti Ifjúsági Kiadó gondozásában.

Az Unitárius Élet 1970. évi előfizetését a Posta Központi Hírlap Iroda gyűjti be. Tehát az 1970. évi előfizetést senki se fizesse be olvasóink közül az 50.561 — VIII—1 elnevezésű csekk számlánkra, mivel nyugta ellenében a postás inkasszálja az előfizetéseket. 1969. év végén az első félévre 12,— forintot, majd a jövő esztendőben a második félévre újabb 12,— forintot.

Kérjük azonban olvasóinkat, hogy az 1969. évi előfizetéseiket az eddig is használatban levő csekk lapon befizetni szíveskedjenek, mivel lapunk mostani, majd karácsonyi számának nyomdai és postai kiadásait csak úgy tudjuk kiegyenlíteni, ha az előfizetések szíves befizetése ehhez hozzásegít.

Kiss Tihamér eddigi muzsnai lelkészt hívták meg Derzsbe (Udvarhely megye) az ott Török Mihály lelkész nyugalomba vonulásával megüresedett lelkészi állásba. Beiktatása ünnepélyes keretek között történt meg.

Marosvásárhelyi unitárius egyházközségbe szeptember 14-én iktatták be Kolcsár Sándor eddigi szabédi lelkész-esperest. Mindkét lelkész atyáinkfianak szeretettel gratulálunk és további munkájukra a mi egy igaz Istenünk gazdag áldását kérjük.

Az IARF világszövetség 1969. évi bostoni kongresszusáról

A Vallási Szabadság Nemzetközi Szövetsége, amelynek úgy magyarországi, mint romániai anyaegyházunk is tagja, július hó 11-20. napjain az Amerikai Egyesült Államoknak Boston városában tartotta háromévenként szokásos világkongresszusát. A kongresszuson egyházunk főpásztora, R. Filep Imre, aki a Világszövetség Végrehajtó Bizottságának és II. sz. Szakbizottságának is rendes tagja, valamint dr. Ferencz József főgondnok, mint kongresszusi képviselője egyházunknak, vett részt az üléseken. Nagy öröm volt a népes erdélyi küldötteket látni, akik dr. Kovács Lajos püs-

egyház elhatározta, hogy mintegy 10 millió dollárral fogja támogatni fekete testvéreik szabadságmozgalmát, évenként mintegy 250 ezer dolláros részletekben fizetve meg a megajánlott segélyt. Ez okozta közgyűlésükön a legnagyobb izgalmak egyikét. Ugyanis, az amerikai feketék támogatására testvéregyházunk viszonylatában ma két irányzat van: az egyik, amelyet a „Fekete Erő Mozgalom”-hoz tartozók képviselnek, hogy t. i. semmiféle feltételhez ne kössék a fehér keresztény testvéreik a nyújtandó segélyt, hanem azt teljes összegében és feltételek nélkül és ellenőrzési igény nél-

anyagi bázisát és együtt döntsének minden kérdésben. Annak ellenére, hogy az amerikai testvéregyház nagygyűlésében a többséget feketék alkotják és annak ellenére is, hogy az elnökség a „Fekete-rener Mozgalom” támogatása mellett szavazott, a drámai jelenetekben bővekedő nagygyűlés szavazattöbbségével úgy döntött, hogy a részletekben fizetendő 10 millió dolláros segélyt és annak finanszírozási módját feketéknek nem kötötten adja meg a feketéknek. A feketék radikális szárnya ugyanis azal érvelt, hogy 300 even át szenvedtek el a zsidó-keresztény feketék kizsákmányolói és lealazó uralmat, így tenát most a „zsinagogák és a keresztény templomok” kezdek meg jóvátételük megfizetését, megpedig úgy, hogy az összes egyházakra 500 millió dollárt rónak ki, számításuk szerint úgy, hogy a negerek és a hozzátartozó színesek számát az USA-ban mintegy 30 millióra becsülve, minden négerre vagy hozzájuk tartozó színesekre minimális 15 dollár fejékeni jóvátételi összeget róva ki a keresztény és zsidó egyházakra, a jóvátétel első részleteként!

Az unitárius-univerzalista egyház bostoni határozatával s a megajánlott 10 millió dollárral ezt az álláspontot, úgy tunik, jogosnak ismerte el annak ellenére, hogy ez idő szerint maga is komoly anyagi nehézségekkel küzd. Ezért is okozott izgalmat egyetemes nagygyűlésük másik nagy kérdése, az új elnök megválasztása. Számos jelölt közül Robert West lelkeszt választottak meg dr. Dana McLean Greeley utódává, akitől remélik, hogy szervezőkészségével, erélyességével és józan mértékartsával helyre tudja hozni az egyház megingott anyagi egyensúlyát, anélkül, hogy fel kellene adniok haladó és aktív progresszivitást tükröző szellemüket. Mi e helyről is testvéri szívvel köszöntjük Robert Westet, amerikai unitárius-univerzalista testvéreink főpásztorát és egyházi elnökét, eljövendő munkásságához sok sikert kívánva, életére Isten áldását kérve.

Amerikai testvéregyházunk volt főpásztor és elnöke, dr. Dana McLean Greeley, akivel a múltban rendkívül szíves testvéri kapcsolataink alakultak ki, a főpásztori-elnöki tisztségéből való kiválása után is megmarad, talán még fokozottabb mértékben a kapcsolatainkat erősítő és előmozdító közös nemzetközi egyházi tevékenység vonalán. Ugyanis az IARF bostoni kongresszusa őt választotta meg a körünkben is jólismert svájci professzor, dr. Peter Dalbert utódává a Világszövetség elnöki tisztségére. Bizonyosak vagyunk abban, hogy dr. Greeley folytatni fogja azoknak a széles bázisú nemzetközi kapcsolatoknak a kiépítését, amelyen dr. P. Dalbert testvérünk, világszövetségi elnöksége idején olyan hathatósan munkálkodott. Biztosítékát látjuk e tekintetben abban is, hogy az IARF közgyűlése felismerte az idők jeleit és ma tudatosan arra törekszik, hogy a dr. Dalbert által jelölt úton haladjon ama cél valóslása felé, miszerint nemzetközi szövetségünk, az IARF, a római katolikus Vatikán, a genfi ortodox protestán és keleti Egyházak Világatánácsa mellett, a harmadik nagy szabadelvű világszövetséget testesítse meg, amely lényegesen szélesebb alapokon fejt ki tevékenységét, mint az, amit a keresztény egyházak keretei nyújtanak és ezeken a határokon messze túlnyúlóan magába öleli lehetőleg az összes nem keresztény világvallásokat és vallások mozgalmakat, mint amilyen pl. az indiai Brahma Samaj vallási reformmozgalom, amely megteremtője volt a modern Indiának, és olyan nagy személyiségekkel ajándékozta meg a világot, mint amilyen a mozgalom alapítója Devendranath és a halhatatlanok sorába lépett költő-fia: Rabindranath Tagore, vagy India szentje, Mahatma Gandhi, vagy a Bengáli tűz hőse és Gandhi egykori titkára, Amiya Chakravarti, vagy a közelmúltig még India elnökeként ismert hírneves tudós és filozófus, Radakrishnan professzor volt. Örömet okozott az a feltűnést keltő tény, hogy hosszú évek után

Dr. Barabássy László, Dr. Erdő János, Urmössy Gyula, Lukács Sándor, Sebe Ferenc, Dr. Ferencz József, Dr. Kovács Lajos

pókhelyettes-főjegyzővel az élen, dr. Erdő János professzor, Lukács Sándor, Urmössy Gyula esperesek, dr. Barabássy László főgondnok, mint a hivatalos kongresszusi küldöttség tagjai jelentek meg. Sebe Ferenc egyházi titkár, előadó-tanácsos angliai tanulmányútról érkezett az Egyesült Államokba és csatlakozott a delegációhoz. Jelen volt ifj. Szász Tibor, az ifjú és tehetséges zongoraművész jelölt is, aki mint dr. Kiss Elek püspök unokája kapott meghívást, a kongresszus idején súlyos műtét után betegen fekvő nagypapa kérelmére.

A Világszövetség ülései párhuzamosan zajlottak az amerikai unitárius-univerzalista egyház izgalmaiban és súlyos problémákban bővelkedő ülésével. Amerikai testvéreinknek egyházi életét ma fokozott mértékben hatják át az amerikai élet belső válság-problémái, amelyek egyrészt a feketékkel szembeni diszkriminációs politikából, másrészt az Egyesült Államoknak vietnámi háborús beavatkozásából származnak. Amerikai testvéreink feltételek nélkül álltak a haladó mozgalmak mellé, sőt azokban vezető szerepet vállaltak és visznek, mert úgy vélik, hogy vallások hagyományait, amelyek a miénkhez hasonlóan a lelkiismereti és vallásszabadság elvén nyugszanak, erre kötelezik őket. Kötelezik erre jelenkorunk amerikai unitárius mártírjai, akik, miként James Reeb, életüket áldozták a mindenkire kiterjedő emberi jogok és szabadság kivívása érdekében. Az amerikai unitárius-univerzalista

kül bocsássák fekete testvéreik harcának támogatására, a maguk vezetett szervezet rendelkezésére; a másik szervezet az u. n. „Fekete-Fehér Mozgalom”,

Dr. P. Dalbert és Dr. D. McLean Greeley

amely azt a célt tűzte ki és azon elvet vallja, hogy feketék és fehérek együtt barcoljanak az emberi jogok biztosításáért, együtt teremtsék meg a harc

a Brahmo Samaj a bostoni kongresszuson viszonylag nagy létszámú küldöttséggel képviseltette magát, és rendkívül eleven tevékenységet fejtett ki. Ugyan- csak nagy érdeklődést keltett a fejlődő és feltörekvő népek problémáit, noz, afrikai néger testvéreink jelentkezése. De a legnagyobb érdeklődés, és mon- hatni izgalmat az a tény váltotta ki, hogy sok millió japán hívővel csatlako- zott Világszövetségünkhez az utóbbi há- rom évtized leghatékonyabb és legered- ményesebb vallási mozgalma: a japán hiszno Kosei-Kai a japán reformáció- nak tekinthető minden vonatkozásban. Fotompioma Tokióban van, és ez ma a hatalmas világvárosnak talán legnagyobb turisztikai látványja is, mert külső és belső arányainak szépsége és harmóniája ellenére is hatalmas tömeg, mintegy 25 ezer ember befogadására alkalmas. Kör- hazak, iskolák, radio és televízió állomá- sok, lapkiadó vállalatok, könyvnyomdák, különböző sajtótermékek sokasága gaz- dagítja és jellemzi ezt a gigantikus moz- galmat, amely most Világszövetségünk tagjává és rendkívül aktív részesevé vált. Egy másik japán mozgalom, a Konko-Kyo is mintegy másfélmillió egyházzal csatlakozott Világszövete- sünkhez. De csatlakozott az ősi Shinto vallásnak egyik legrégebbi irányzata is, sorrendben 96-ik főpapjával együtt, és természetesen megmaradtak Világszövet- ségünk keretében a régi japán barátai- nk is, Imaoka professzorral és mások- kal együtt. Jelen voltak ismét a Fülöp- szigetek egyháza, püspökeivel és veze- tőszemélyiségeivel az egyházi életnek és sokan mások is.

Az IARF Világszövetség Végrehajtó Bi- zottsága alaposan megújodott, mert szá- mosan a régi VB tagok közül kiváltak, miután az elnökségtől felszólítást kap- tak, hogy tegyék megfontolás tárgyává azt, hogy újra jelöljék-e magukat az újválasztásra, vagy pedig átengedik helyüket egyrészt fiatalabbaknak, más- részt olyan tapasztalt vezetőknek, akik eddig még a mozgalom és a Világszövet- ség vezetésében részt nem vehettek a vezetőség kötött létszáma miatt. Egy- házunk főpásztora, R. Filep Imre is fel- ajánlotta lemondását, miután mintegy 10 éve tagja a Világszövetség vezetésé- nek. Őt azonban még a vezetésből ön- ként kiváló tagok is visszaajánlották az újjászervezendő VB tagságára és így tör-

Dr. Kovács Lajos a rendkívül fontos I. sz. Bizottságnak is tagja lett.

Az IARF közgyűlése a már meglevő szakbizottságok mellé egy negyedik, új bizottságot is létre hívott, amelynek fel- adata lesz a beke kérdésének ügyét szolgálni és ilyen vonatkozásban nemzet- közti tevékenységet kifejteni, hogy nem- zetközi szövetségünk is egyre fokozot- tabb mértékben vehesse ki részét sok veszedelmes feszültséggel telített vilá- gunknak békeszolgálatából! A kongress- zus munkájából egyházunk képviselői hathatósan vették ki részüket. Dr. Fe- rencz József főgondnok atyánkfiát az amerikai Egyháztörténeti Társulat kong- resszussal kapcsolatos ülésén egyháztör- téneti előadást tartott, előadása bevezet- őjében megemlítve, hogy előadásának anyagát Szász János lelkésztestvérünk szorgos és tudományos értékű munká- ságának segítségével írta meg. Főgond- nokunk a közgyűlés rendjén több íz- ben felszólalásaival és javaslataival vet- te ki részét a rendkívül komoly és érté- kes munkából. Főpásztorunk pedig a kongresszusi és szakbizottsági munká- kon és vitáuléseken kívül tevékeny ré- szese volt a Végrehajtó Bizottság sok- szor késő éjszakába nyúló üléseinek, ahol szinte minden alkalommal kikérték véleményét és tanácsát, vagy igénybe vették munkáját a megoldandó feladatok tekintetében. Dr. Kovács Lajos kolozs- vári püspökhelyettes-főjegyző atyánkfiát pedig elnökölt a kongresszus két ülé- szakában is, értékes bevezetőivel és ösz- szegező elnöki zárásával mindig lé- nyegesen járulva hozzá az ülések ered- ményességéhez és konstruktív határoza- taihoz. Dr. Erdő János professzor a vi- tacsoporthoz, vagy a kongresszus szakülésein kitűnt nagyszerű nyelvkész- ségével és széles körű tudományos fel- készültségével. Egyházunk főpásztorát, R. Filep Imrét, dr. Kovács Lajos kolozs- vári püspökhelyettes-főjegyzőt, valamint a csehszlovákiai unitáriusok képviselőjét, Vaclav Antropius atyánkfiát, a bostoni rádió és televízió társaság meghívta stú- diójába, hogy ott egy közvetlen beszél- getés formájában interjút adjanak a né- zők és az amerikai hallgatók számára. Az adás mintegy 30 percig tartott és azt számos rádióállomás is közvetítette, a televízió pedig színes adásban sugá- rozta. A kongresszus egyik áhítatát ugyancsak egyházunk főpásztora tartotta

meltatta és a vendégeket bemutatta dr. Harrington vezetőlelkész, ezt követően pedig a Világszövetség négy meghívott képviselője tartott beszédet, a holland dr. A. Faber lelkész; dr. Kannworthy professzor, az angiai Manchester Col- lege, azaz teológiai iskola principála; R. Filep Imre, egyházunk főpásztora és dr. Kovács Lajos kolozsvári püspökhel- yettes-főjegyző. Főpásztorunk a New York-i unitárius gyülekezet számára egy szép nagy nemzetiszínű zászlót vitt aján- dukba, amelyet ünnepélyes keretek kö- zött adott át a testveri szeretet és bá- rtság jelképeként annak a gyülekezet- nek, amelynek nagytekinetű és köz- szeretben álló lelkésze dr. Harrington, népünk iránti szeretetétől vezelve, ősi amerikai neve ele feleségének magyar családnévét is felvette hivatalosan, úgy, hogy o ma az Amerikai Egyesült Állá- mokban is Donald Szantho Harrington- nak neveztetik. A zászlóátadás ünnepé- lyessége és főpásztorunk beszéde meg- hatotta és magával ragadta a nagy szá- mú közönséget ugyanígy, hogy mi- kent később dr. Kovács Lajost is, da- cára az istentiszteletnek, önfeláldozóan meg- tapsolta, ami általában Amerikában sem szokás. A beszédet és az ünnepélyes zászlóátadás aktusát is a New York Times világiap rádióállomása közvetítette, amelynek stúdiója a világ legmagasabb házának tetején, a híres Empire State Blding felokarcoló csúcsán helyezke- dik el. Az istentiszteletet és főpászto- runk szereplését a New York Times egy- házli rovata keretes hirdetés formájában közölte olvasóival. Ugy magyarországi, mint romániai képviselőit a magyar uni- tarizmusnak általában mindenütt meleg szeretettel vették körül Bostonban és New Yorkban, vagy az Egyesült Államok számos más városában is. A szeretetnek és a testveri együvértartozásnak számos kitűntető jelével is találkoztak képvise- loink. Bostonban dr. Greeley elnök látta vendégül külön is a magyar unitariz- mus képviselőit, majd a chicagói Made- ville Teol. Fakultás elnöke és professzo- rai hívták meg főpásztorunkat és fő- gondnokunkat egy külön megbeszélésre, amelynek keretében ünnepélyesen felol- vástak a fenntartó bizottságnak és a karnak a határozatát, mellyel helyre- állítani kívánják újra megszakadt hi- vatalos kapcsolatainkat, amelyek a má- sodik világháborúig töretlenül fennál- lottak, miszerint úgy magyarországi, mint a romániai unitárius egyházból akár rendes, akár továbbképzés jellegé- vel teljes ösztöndíj adásával kívánják lehetővé tenni magyarországi és romániai unitárius lelkészjelöltek, vagy lelkészek chicagói képzését. Ezen az ülésen hoz- tak főpásztorunk tudomására ünnepé- lyesen azt aényt is, hogy Ferencz Jó- zsef főgondnok atyánkfiának, aki még a kongresszus előtt mintegy két hó- nappal az Amerikai Egyesült Államokba érkezett, a chicagói fakultás meghívására, hogy ott és más teológiai intézetek és fa- kultások, vagy néhány esetben gyüle- kezetek és a már említett Történeti Társ- sulat keretében és szervezett alkalmain magyar unitárius történelmi vonatkozású előadásokat tartson, mint történetész, honoris causa, azaz tiszteletbeli doktori címet adományoztak. Sutherland elnök kifejtette főpásztorunknak az ünnepé- lyes ülésen, hogy ezzel a tiszteletbeli doktori cím adományozásával egyrészt Ferencz József főgondnokunknak egy- házátörténeti vonatkozású munkásságát kívánták jutalmazni, de nem utolsó sor- ban ez a kitüntetés általában a magyar unitarizmus ügyéért áldozatosan dolgozó és munkálkodó lelkészeknek és vilá- giaknak egyaránt szól, akiket a világi főgondnok jelképesen ugyancsak képvisel. Főpásztorunk meleg szavakkal köszönte meg a felkínált ösztöndíjat, valamint a főgondnoknak adományozott kitűntető tiszteletbeli doktori címet, köszönetet mondva mindazoknak a nevében is, akik iránt Sutherland elnök eme gesztussal tiszteletét és elismerését öhajította kife- jezni.

R. Filep Imre főpásztor Berthe van Gennep-Schreuder asszonynak, az IARF Világszövetség igazgatónöfjének társaságá- ban felkereste az Egyesült Nemzetek köz- pontjában levő u. n. „Egyesült Nemzetek Egyházi Központja” székházat, amely az ENSZ palota adminisztrációs épületével szemben helyezkedik el, ahol őket Dr. Dana Klotzle lelkész, az egyházi köz-

Az interjú szereplői: Dr. Kovács Lajos, R. Filep Imre, a riporter és Vaclav Antropius

tént, hogy a szinte teljesen megújho- dott Végrehajtó Bizottságba a világkong- resszus közgyűlése az elnökség javasla- tára egyházunk főpásztorát újra megvá- lasztotta, sőt megerősítette a II. sz. Bi- zottságban viselt tagságában és tisztségé- ben is. Ez a tény annál inkább is ör- vendetes, mert ugyanezen a közgyűlé- sen választotta be a VB tagjai sorába a szavazók egyhangú véleményét nyilvání- tó tagsága dr. Kovács Lajos kolozsvári teol. professzort is, a romániai unitárius egyház püspökhelyettes-főjegyzőjét,

angol nyelven. Ezt is közvetítette a rá- dió. Augusztus 3-án pedig, amikor a kongresszus utáni körutazások és tanul- mányi kirándulások is véget értek, a New York-i Community Church templo- mában, amelynek vezető lelkésze a hí- neves és körünkben is jól ismert dr. Donald Sz. Harrington lelkész és ma- gyar neje, Harringtonné, Szanthó Vilma, — ünnepi búcsúistentiszteletet tartott, amelynek keretében imát mondott a gyü- lekezet másodlelkésze, Ch. A. Spring, majd őt követően a nap jelentőségét

Emlékezés Berde Áronra és Mózsára

A laborfalvi Berde székely unitárius család két kiváló férfiút adott hazánknak, akik úttörő, haladó és példamutató életművükkel írták be nevüket a magyar művelődés történetébe. Rájuk emlékezünk, Berde Áronra és Mózsára.

Ezelőtt 150 esztendővel 1819. március 8-án született laborfalvi Berde Áron egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, az első magyar nyelvű meteorológiai és klimatológiai szakkönyv írója, Főiskolai tanulmányai végeztével 1842-től 44-ig Berlinben a természettudományokat és államtudományokat hallgatta. 1844-ben hazajőve 1863-ig a kolozsvári unitárius kollégiumban a természettudományokat tanította. 1863-tól a kolozsvári jogakadémián a politika és a nemzetgazdaságtan tanára volt, majd az 1872-ben megnyílt kolozsvári egyetemen a nemzetgazdaság- és pénzügytan rendes tanára, és az egyetem első rektora lett. Az egyetem megnyitó közgyűlésén mondotta el örökérvényű figyelmeztetését, hogy az egyetemet nem néma falai, hanem tanárainak szelleme alapítja meg. Élete további folyásában nagy szerepe volt Erdély és Kolozsvár közéletében.

Berde Áron élete fő műve a „Légtüneménytan”, 1847-ben jelent meg Kolozsváron. Nagy esemény volt az akkori nagyon is kezdetleges természettudományi irodalmunkban, és a Magyar Tudományos Akadémia a Marcibányi díjjal tüntette ki. Első volt hazánkban aki tudományos alapon időjárást tanított. Nem volt könnyű dolga, amikor a külföldről hazahozott új tudományt, az időjárás szabályait, megkísérelte hallgatóinak tolmácsolni, a tudomány iránti divatos nagy részvétlenség e korszakában, de úttörő törekvései sikerrel jártak.

Későbbi működésében azonban Berde Áron mindjobban távolodott a természettudományoktól, és a jogi és gazdaságtudományokkal kezdett foglalkozni, és ezen a téren is jelentős munkásságot fejtett ki, főleg mint egyetemi tanár.

A múlt esztendő szeptemberében múlt 75 éve annak, hogy a Berde család másik neves tagja Berde Mózsá 1848-as országgyűlési képviselő és erdélyi kormánybiztos, az erdélyi unitárius egyház jótévője, Berde Áron unokatestvére meghalt.

Tanulmányai végeztével ügyvéd lett, de eleinte nevelei állást vállalt. A 20 éves fiatalembernek már elvei voltak a nevelés terén: önállóságra, munkásságra, és takarékosagra való nevelés. „Az ifjú ember tisztességes szigorban, önmegtagadásban és munkásságban ne-

velendő — ez az én hitem.” Nem megvetendő elvek! Ezek vezették egész életében és ezek tükröződnek is egész élete művében.

Az 1848-1849-es szabadságharcban Berde Mózsá aktív szerepet játszott. Mint erdélyi kormánybiztos megszervezi a háromszéki önvédelem ellenállását, majd Csányi László Erdély főkormánybiztosa mellett működik. A szabadságharc bukása után 1851-ben halálra ítélik, de kegyelmet nyervén 4 évet tölt a csehországi Josefstadt-ban várfogságban. Szabadulása után eleinte erdélyi főrangú családoknál jószágigazgatóságot vállalt, majd hazánk sorsa jobbrafordultával Berde Mózsá közpályára lépve ismét a szebb jövőért küzdők sorába állott. Az új magyar felelős minisztériumban az erdélyi ügyek előadója, majd mint belügyminisztériumi osztálytanácsos főleg szociális ügyekkel foglalkozik, közben országgyűlési képviselő is volt.

Berde Mózsá végrendeletében egész jelentős vagyont az unitárius egyházra hagyta, melynek hű fia és szolgálattevője volt. Nemes célt tűzött ki maga elé: „egész életemben egy szent célért küzdöttem. Meg akartam mutatni, hogy szegény legény is hasznára lehet a társadalomnak, az emberiségnek, nemzetének, erős akarattal...”

... Kora fiatalságomtól szívem egy érzést, agyam egy gondolatot táplált: felsegíteni szegény vallásközösségemet, könnyíteni az utat, tanuló fiatalságának a tudományok megszerzésére, és segíyezni elaggott szolgáit és tanárait.” Berde Mózsá célját megvalósította. Páratlan szorgalommal és önmegtagadó takarékos-sággal gyűjtött vagyona egyházának hasznára és boldogítására vált. Gondoskodása külön is kiterjedt a tanulóifjúságra az un. „cipó-alapítvány” létesítésével, mely szerint a kolozsvári, tordai és székelykereszturi unitárius gimnáziumok 200 diákjának naponta egy-egy ingyen cipőt juttassanak: ez volt a híres Berdecipő. Hagyatéka felhasználásával épült fel 1901-ben a kolozsvári unitárius kollégium, és 1914-ben a székelykereszturi unitárius gimnázium új épülete.

Berde Mózsát az „unitárius jótévők fejedelmének” nevezték, aki példamutató önmegtagadással egész életét egyházának s magyar hazájának szentelte.

Amidőn a két Berdére emlékezünk, szándékunk a kegyeleten túl az volt, hogy haladó életművüket a későbbi utódokban tudatosítva a magyar tudomány és művelődés épülésére megőrizzük.

Dr. Csiky Gábor

(Folytatás a 4. oldalról)

Dr. Robert West, az UUA új elnöke, R. Filep Imre főpásztorunk, dr. Niwano, a japán Kissho Kosei Kai elnöke, háttérben dr. Kovács Lajos kolozsvári püspök-helyettes

pont igazgatója és az ENSZ-hez delegált unitárius-univerzalista (UUA) képviselője ünnepélyesen fogadta, bemutatván munkatársait. Dr. Klotzle Jekesz megmutatta az ENSZ egyházi központjának egész adminisztratív berendezését, intézményeit, majd felkérte főpásztorunkat, hogy az ENSZ templomában egy meghívott nemzetközi gyűlékezést számára rövid áhítatot tartson. Ezt az áhítatot R. Filep Imre főpásztorunk pontban 12 órakor angol nyelven végezte a béke és az emberi szeretet, együttműködésre készítő és a haladást előmozdító, szellemében. Innen az ENSZ székház belső kis kápolnájába mentek át, amelyben verbális szolgálatot sohasem tartanak, s amely a tragikus sorsú volt ENSZ főtájkarról, Hamarskjöldről nyerte nevét, és ott csendes meditációt végeztek. Ezt követően végigkálauzolta a vendégeket dr. Klotzle igazgató az ENSZ különböző adminisztratív intézményein, bemutatva az ENSZ szervezt számos illusztris munkatársát, megmutatva a közgyűlési termet, a Biztonsági Tanács üléstermét, a szociális és gazdasági bizottság termét, mint ama bizottságnak színhelyét, ahol az ENSZ mellé akreditált egyházi képviselők is helytfoglálnak és tevékenykednek, majd ünnepélyes díszében látta vendégül az

ENSZ palota diplomáciai éttermében. A rendkívül érdekes beszélgetésnek és eszmecsereinek, hisszük, a jövőben termékeny gyümölcse érik egyházunk számára is.

Az Egyesült Nemzetek székházában és egyházi központjában történő látogatást követően, egyházunk főpásztora tisztelgő látogatást tett hazánk ENSZ képviselőjének New Yorki székházában, Berthe van Gennepné asszony társaságában, ahol a tisztelgő látogatókat Tardos József, fődelegátusunk első helyettese kitüntető szívéllyel fogadta. Ferencz József dr. főgondnok korábban washingtoni nagykövetségünkön tett tisztelgő látogatást.

Az ENSZ kápolna belseje

Mielőtt röviden rátérnénk a Világszövetség bostoni kongresszusának tulajdonképpeni tematikájára ismertetésére, hadd írjuk le azt is, hogy milyen öröm volt számunkra Bostonban találkozni magyar unitárizmusunknak egyik ma Amerikában élő kitűnőségével, Dr. Szent-Iványi Sándor, volt magyarországi egyházi elnökkel és tb. püspöki helynökkel, aki magyar unitárius egyházaink képviselőit meleg baráti szeretettel fogadta és ebédet látta vendégül Bostonnak egyik hangulatos éttermében, régi parcellisoknak és főtanácsú üléseket követő ebédnek hangulatát és örömeit idézte. Csak egy szomorú esemény árnyékolta be a kedves hangulatú testvéri találkozót, az t. i., hogy viszonylag ifjan, 54 éves korában, szív-szélhűdés következtében elhunyt az ugyancsak Amerikában szolgáló Nagy Zoltán lelkésztestvérünk, akinek emléket kegyelettel idéztük az Arlington Church-ben (Bostonban) tartott gyásztiszteltetésen, amelyet követően vettünk részt a Dr. Szent-Iványi Sándor által adott estében.

Az IARF kongresszusának jelszava ez volt: „Találkozás a változással”. Igen, a világ változik. „A régi elmúlnak, újjá lesz minden”. Ha lépést akarunk tartani a világ változásaival, akkor olvasnunk kell tudni az idők jeleit! Eppen ezért az IARF bizottságai ennek a gondolatnak a jegyében készítették elő a világkongresszust korábbi tanácskozásaik rendjén, szoros együttműködésben a Világszövetség titkárságával és Végrehajtó

Bizottságával. A Világszövetség kongresszusa három fő előadásra bontotta tematikáját. Az első előadó **Martin E. Marty**, ismert amerikai egyházi publicista és teológiai szakértő volt, aki „Vallás egy szekularizált világban” címen olvasott fel. Nagyon sajnáljuk, hogy ezeknek a nagy érdeklődést kiváltó és mélyrehatóan analitikus előadásoknak nemhogy egész terjedelmű tartalmát, de még rövid tartalmi ismertetését sem áll módunkban visszaadni, lapunk szűkre szabott terjedelme miatt. Annyit azonban csak a téma érdekessége szempontjából idejegyzünk **Marty** előadásából, hogy annak első fejezete arról az izgalmas kérdésről beszél, miszerint végetért a vallás hagyományos erőinek küzdelme a szekularizált humanizmussal szemben. A második részben azokról a belső viszonyulásokról beszélt, amelyekkel a vallásos erők általában pozitív módon hatnak egy szekularizált világban. Az előadás harmadik része annak szükségéről szólt, hogy a szekularizált világ erőt és a vallások közösen kell a jövőnek új útjait megtalálni. A zárótétele pedig így hangzott: a vallásos és a szekuláris humanistáknak kölcsönös szimpátiával kell meggyerniük egymást, hogy együttműködjenek azon, hogy lelkismereti és felelősségbeli kérdéssé váljék mindkét tábor számára egy új kultúrának felépítése.

Nagy érdeklődéssel hallgatták a kongresszus résztvevői a holland **Bernard Delfgaauw** professzornak előadását, amelynek címe ez volt: „A keresztény egy változó világban”. A terjedelmes előadást még fejezetcímeként sem áll módunkban ismertetni, mert az pontosan 15 fejezetre oszlott, csak annyit kívánunk megjegyezni, hogy némi tájékoztatással szolgálunk, miszerint a neves holland tudós római katolikus vallású és szélsőbaloldali marxistának vallja magát, öntudatosan vállalja „szabadelvű katolicizmusa” mellett.

A harmadik előadó egy világhírű izraeli egyetemi tanár, **Dr. R. J. Werblowsky** volt. Az aránylag fiatal tudós még ifjabbban jutott világhírnévhez az összehasonlító vallástudomány terén kifejtett működésével. Mintegy 11 nyelven beszél, a klasszikus ókori bibliai nyelveken kívül a modern nyelvek közül még a japánt is folyékonyan beszéli és így specifikus tudása révén nemcsak vallástörténeti és összehasonlító vallástudományi téren számít tekintélynek, hanem elsőrendű szakértője minden vonatkozásban a távolkeleti és a közelkeleti dolgoknak is. Sajátos helyzete, tapasztalatai külön hanesúlyt adnak előadásának, amelynek címe: „Univerzális vallás és univerzalista vallás”. Már a cím is egy feltétlen magyarázatra és analízisre szoruló képet mutat. Így kénytelenek vagyunk ebben a vonatkozásban is arra utalni, hogy majd részben a Teológiai Intézet előadásainak keretében, részben más gyűlekezeti összejöveteleken fogunk visszatérni egy-egy témára. Az a szakbizottság, amelyben egyházunk főpásztora is tevékenykedik, a következő címen rendezte vitatását: „A modern világ vallásos szemlélete”. Az I. sz. Bizottság „Az Egyház és az új valóság” címen vitázott **Dr. G. J. Hoenderdaal** professzor elnökletével. A III. sz. Bizottság, amelyben **Dr. Robert Tapp** elnökölt, „A világvallások párbeszéde” címen vitázott.

Rendkívül rövid beszámolókat nem zárhatjuk le anélkül, hogy meg ne emlé-

keznénk még néhány érdekes vagy kiemelkedő eseményről. Az egyik az ún. ökumenikus ebéd volt, amelyen részt vettek az UUA és az IARF által meghívott vendégek, akik az Egyesült Államok vagy más külföldi országok jelentős egyházait és vallásos intézményeit képviselték. Így a buddhisták, mohamedánok, de mindennek előtt a Vatikán és az Egyházak Világtanácsa, amelynek képviselői élénk eszmecsere folytattak Világszövetségünk képviselőivel. Az ökumenikus díszebéden egyházunk főpásztora és főgondnoka egy asztalnál ült a Vatikán és az Egyházak Világtanácsa illusztris képviselőivel és ez a találkozó is alkalomul szolgált egy elmélyült és őszinte párbeszéd folytatására.

A különböző népek és a különböző országok egyházainak jobb megismerése érdekében a kongresszusi napok egyikén minden delegációnak alkalmá volt az érdeklődőket külön is fogadni és országuk, valamint egyházi életük helyzetéről, eseményeiről, vallásos tevékenységéről képet nyújtani. Ezeket a fogadásokat kiállításokkal és vizuális bemutatókkal is tarkítani lehetett. Anyagi okok miatt mi sajnos nem vihetünk magunkkal itthonról megfelelő anyagot és az ilyen vonatkozású lehetőségekről is csak később kaptunk értesítést. Azonban elfogadtuk mégis a bostoni Hilton Hotel egyik legrepresentatívabb nagytermét a bemutatásra és a „magyar kiállításra”, mert összegyűjtöttük amerikai ismerőseinktől az évek folyamán részükre ajándékozott magyar népművészeti tárgyakat. Kis faragott magyar szobákat, népviseletbe öltöztetett táj-jellegű babákat, hímzéseket, szőtteket, terítőket, abroszokat, csipkéket, faragványokat, kulacsokat, szobrokat. Volt két szép magyar zászlónk is és a zászlónk mellé akadt egy Lászlónk is, ugyanis László Mózes mérnök atyánk fia rokon látogatáson éppen az Egyesült Államokban tartózkodott és csatlakozni kívánván kongresszus utáni túránkhoz, eljött Bostonba és éppen kapóra jött, amint delegátusaink elbeszéléséből kiderült, mert megkérték, hogy közismert mérnöki írástudományát használja fel egy hatásos transzparens készítésére, amelyet a magyar kiállítás meghirdetésére használtak fel, mellé tűzve szép piros-fehér-zöld zászlónkat is. A kitűnően sikerült és izléselesen elrendezett kiállítási anyag nagy tetszést aratott a nagyszámú látogató és érdeklődő körében. A pompás termet megtöltötte az érdeklődő közönség és amikor mind együtt voltak, akkor főpásztorunk rövid tájékoztatót adott, majd bemutatta a Kolozsvárról érkezett ifjú zongoraművészt, Szász Tibort a hallgatósnak, aki magávalragadó átléssel és virtuóz technikával Liszt és Bartók szerzeményeket játszott, rendkívül nagy sikert aratván. Így általános megállapítást nyert, hogy a magyar kiállítás és tájékoztató-est vitte el a pálmát a japán, svájci, csehszlovák, nyugatnémet és más képviselők elől, akik pedig némely esetben nagy apparátussal, filmbemutatókkal előre elkészített grafikonokkal, stb. igen szép és hatásos anyaggal készültek fel, de hát itt is érvényesült egy kicsit az ún. „magyar virtus”.

Július 19-én de. a Világkongresszust a bizottságközi vitafórum nagygyűlése zárta be a megkapóan szép Hiltonbeli nagyteremben.

K. M.

ISTENTISZTELETEK

ISTENTISZTELETEK, úrvacsoraosztással, őszi háláadó ünnepünkön:
SZEPTEMBER 28-ÁN de. 11-kor a Bp. V. Nagy Ignác utcai, de. 10-kor a Bp. IX., Hőgyes E. utcai, de. 9-kor a pesterzsébeti, de. 11-kor a pest-lőrinci unitárius templomban, du. 1/4-kor Vecsésen.
GYŰLEKEZETI ÖSSZEJÖVETELEK (szeretettelvendégséggel):
 Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben október 4-én, november 1-én és december 8-án, mindig a hónap első szombatján, este 6 órai kezdettel.
 Hőgyes Endre utcai gyülekezeti teremben október 19-én és november 16-án, mindig a hónap harmadik vasárnapján, este 6 órai kezdettel.
PESTLŐRINCI gyűl. teremben okt. 12-én, vasárnap du. 6-kor.
 Keresztúri vendiáktalálkozó a pestlőrinci unitárius templomban okt. 5-én, vasárnap. Gyülekezés de. 10-kor, az ünnepség kezdete de. 11-kor.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos
 a Magyarországi Unitárius Egyház
 Főszerkesztő és felelős kiadó:
 R. Filep Imre
 Felelős szerkesztő: Bencze Márton
 Évi előfizetési díj: 24,- forint
 Budapest IX., Hőgyes Endre utca 3. szám
 Távb.: 137-186. Csekksz.: 50.561-VIII.
INDEX: 25.842.
 69.3451/2 — Zrínyi Nyomda, Budapest
 Felelős vezető: Bolgár Imre igazgató